

STEGET *före*

K U R S P O R T F O L I O



Namn:

Hatten Förlag



STEGET *före*

... har växt fram som tanke hos Iréne Johansson inom ramen för Karlstadmodellen under många år. Hatten Förlag och Iréne Johansson sökte medel till att utveckla projektet och fick stöd från Stiftelsen Sävstaholm. 2009–2010 lades grunden till de fem stegen och Iréne Johansson utvecklade och provade ut innehållet tillsammans med Annika Westermark.

Även om kursuplägget primärt är skrivet för barn, kan det givetvis användas för unga eller vuxna som befinner sig på denna språkliga utvecklingsnivå, men då måste kursmaterial anpassas till den livserfarenhet och den livssituation som de har.

Steget före 2 / Kursportfolio

© 2011, Iréne Johansson och Hatten Förlag

isbn 978-91-979074-3-9

Utveckling/innehåll: Iréne Johansson

Utprovning av material: Annika Westermark

Redaktör: Katarina Moen Lindberger

Grafisk form: Kristina Schollin-Borg

illustration/omslagsfoto: Kristina Schollin-Borg

Utgivare: Hatten Förlag

Produktionsstöd har erhållits från
Stiftelsen Sävstaholm.

Teckenillustrationer från Ritade tecken,
Specialpedagogiska skolmyndigheten

www.stegetfore.org, www.hattenforlag.se

www.karlstadmodellen.se, www.iakm.se

Detta material skyddas enligt lagen om upphovsrätt.

Materialet är fritt att skriva ut från www.stegetfore.org och är fritt att använda för att genomföra kurser och aktiviteter som följer de grundläggande tankegångarna i Steget före av Iréne Johansson. Delar av innehållet får inte plockas ur materialet och återanvändas eller mångfaldigas i andra sammanhang som är fränkopplat sitt ursprung i Steget före. Citera gärna innehållet, men ange källan.

Kursportfolion är din personliga kursbok. I den finns kursens innehåll varvat med åhörarkopior av ledarens presentationer. Det finns plats för egna anteckningar och funderingar. Glöm inte att anteckna intressanta länkar och tips som kommer upp under kursens gång. De kan vara värdefulla senare.

STEGET *före* KURSWEBBEN



Som deltagare på Steget före kursen Steg 2 finns delar av kursmaterialet tillgängligt på webben.

www.stegetfore.org >> För kursdeltagare >> Steg 2

KURSLITTERATUR

Från Hatten Förlag kommer ett antal läromedel som kan användas som kurslitteratur till denna Steget före-kurs. Läs mer på kurswebben och på www.hattenforlag.se/stegetfore

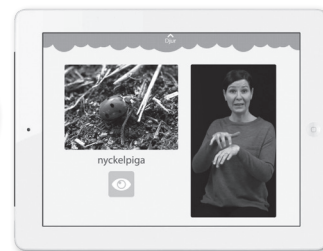
Exempel



Stora Rim & Ramsor



SångHatten



HattenOnline

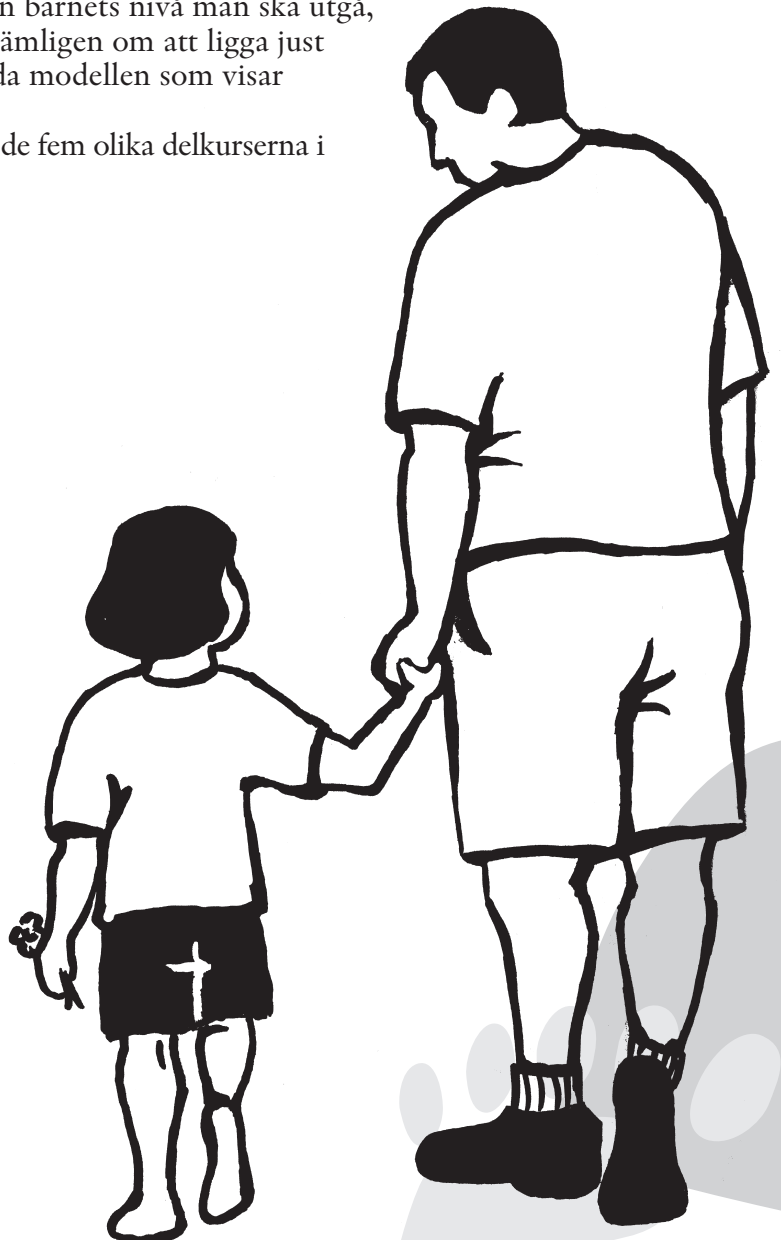
STEGET*före* – ett kurskoncept för tecken- och språkträning

Steget före består av fem delkurser och kan ses som ett komplement till andra teckenkurser. Innehåll och pedagogik ligger inom ramen för Karlstadmodellens tankar kring språk, språkutveckling och språkträning.

Det överordnade målet med *Steget före* är att skapa utvecklande teckenmiljöer kring barn (unga eller vuxna) som behöver tecken som stöd i sin dagliga kommunikation. De personer som finns i barnets dagliga omgivning ska inspireras till att bli goda modeller som laddar verkligheten på ett sätt så att det blir intressant för både barnet och för dem själva att teckna mer och mer. De goda modellerna vägleder också till fortsatt språklig utveckling genom att i sitt eget tecknande tydliggöra nästa utvecklingssteg i språkutvecklingen.

De fem delkurserna i *Steget före* bygger på varandra. Vid val av vilket kurssteg som är aktuellt är det alltid från barnets nivå man ska utgå, inte från sin egen. Steget före handlar nämligen om att ligga just steget FÖRE. Det gäller att vara den goda modellen som visar vägen till fortsatt språklig utveckling.

Här intill följer en kort beskrivning av de fem olika delkurserna i *Steget före*.





STEGET FÖRE 1

Vi arbetar med teckensånger, ramsor och pekböcker och lär oss ord och fraser som passar barnet som är på en förspråklig nivå. Vi fokuserar på det lilla barnets person, känslor, behov, egenskaper, aktiviteter, uppmärksamhet och lek. Vi övar ett prosodiskt tecknande med överdrivna rörelser och extra tydlig mimik.



STEGET FÖRE 2

Vi bygger ordförråd och lär oss teckna och avläsa de viktiga orden i en sats. Vi fokuserar på barnet som är på väg mot den tidigaste nivån i sin grammatiska utveckling. Vi övar oss att teckna nyckelord i varje sats.



STEGET FÖRE 3

Vi lär oss ännu fler ord men framför allt övar vi vanan att teckna alla ord i satsen. Vi fokuserar på barnet som redan kombinerar tecken till korta ordsammansättningar och som är på väg att lära sig att teckna huvudsatser med rak ordföljd, adverbialsatser med omvänd ordföljd, frågesats med eller utan frågeord och med omvänd ordföljd samt negerad sats. Vi övar oss att teckna alla ord i satsen.



STEGET FÖRE 4

Här kompletterar vi vårt tecknande med att också böja orden. Vi fokuserar på barnet som själv tecknar på samma grammatiska nivå som ett barn på 2,5–4 år brukar tala. Vi övar oss att teckna alla ord och ordböjningar i satsen för att visualisera ett komplett språk.



STEGET FÖRE 5

Nu övar vi flyt i tecknandet och avläsning av tecken med speciella fokus på läsning och berättande med tecken.

Målet med Steget före 2 är att du ska

- ✓ Förstå vikten av en utvecklande teckenmiljö och vad som menas med en god samtalspartner – allt i relation till individen och hans/hennes situation,
- ✓ Få insikter om konceptet Steget före samt kompetens att handla enligt detta koncept – allt i relation till individen,
- ✓ Få stöd att träna upp din teckenfärdighet, både att avläsa och producera i olika former av pragmatiska funktioner enligt principen steget före – allt i relation till individens behov och intressen,
- ✓ Förvärva ett teckenordförråd om minst 1000 tecken.

KURSMÖTE

1

– en introduktion med speciellt avseende
på kursens innehåll

TID: 5 TIMMAR

TID	SCHEMA
	POWERPOINT (PP): KURSENS SYFTE OCH UPPLÄGG <i>Presentation av kursdeltagare</i> <i>Teckenövning</i>
	PP: OM TECKEN OCH TAKK <i>Gruppdiskussion</i> <i>Teckenövning; ramsa, sång, bok</i>
	PP: METODEN STEGET FÖRE <i>Gruppdiskussion</i> <i>Teckenövning; ramsa, sång, bok</i>
	ÖVNING: FÖRSTA "SCENEN" <i>Valfri situation t.ex. Vid matbordet</i> <i>Teckenövning</i>
	PP: VART ÄR BARNET PÅ VÄG I SIN SPRÅKUTVECKLING? <i>Gruppdiskussion</i> <i>Teckenövning; ramsa, sång, bok</i>
	HEMUPPGIFT <i>Förslag: Ord ur kategorierna MAT/DRYCK, FRUKT/GRÖNSAKER, HEMMA – Kök och JAG GÖR... i köket på HattenOnline</i>
	GENOMGÅNG AV <i>Teckenordböcker och webb-adresser</i>

Teckenövning

Presentation av kursdeltagare



Hej!



Jag



heter

.....



Mitt

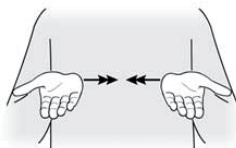


persontecknen



är

.....



Vad



heter



du ?



Jag



bor



i

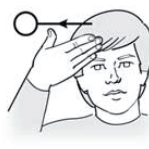
.....



Jag



vill



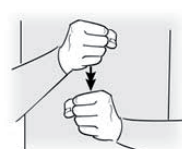
kunna



tecken eftersom



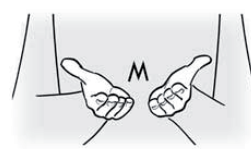
jag



jobbar

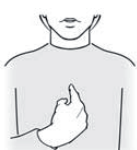


på



skola

/ dagis /



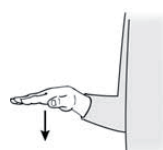
jag



har



ett



barn



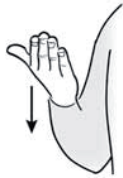
som



tecknar.



Det



är

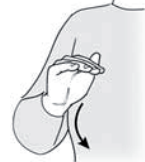


en



pojke

/



flicka

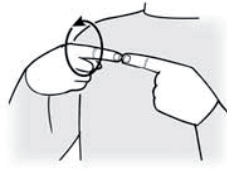


som

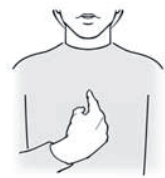


är

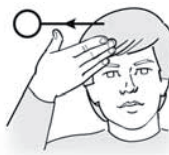
.....



år.



Jag



kan



mycket



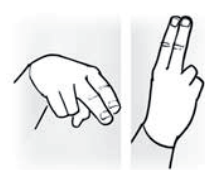
tecken /



lite



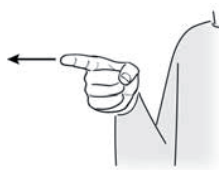
tecken.



Nu



får



du



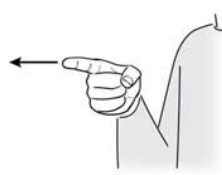
teckna.



Vem



är



du

?

Kursmöte 1 **STEGET** före 

Välkomna!

Steget före 2
 – det tidiga ordförrådet
 och den primitiva grammatiken



STEGET före 


Kursens mål
 att
 skapa
 utvecklande vardaglig teckenmiljö
 för barn *på-väg-mot*
 den primitiva grammatiken

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 2

STEGET före 

Kursens delmål:
INSIKTER
 om
 språket hos barn
på-väg-mot
 den tidigaste nivån i grammatisk utveckling

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 3

STEGET före 

Kursens delmål:
INSIKTER
om
Tecken som stöd i kommunikation
Tecken som pedagogiskt verktyg

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 4

STEGET före 

Kursens delmål:
FÄRDIGHETER
att
Kommunicera med tecken; teckna och avläsa
Ca 1000 nya begrepp
Fraser & korta satser


Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 5

STEGET före 

Kursmaterial

Stora Rim&Ramsor
Sånghatten
Teckenhatten

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 6

STEGET före 

Kursupplägg

möte	reflektion	avläsning	PP	Scen	övning
	I N	L E	D N	I N	G
2		Hemuppgift	ordförråd	Ord, fraser	Sång ramsa bok
3		"	F(x)	"	"
4		"	Uttryck för handling	"	"
5		"	Uttryck för placering	"	"
6		"	Uttryck för tillstånd	"	"
7		"	3 ordssats	"	"
8	A V	S L U	T N	I N	G


Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 7

STEGET före 

Reflektion

en kort stund
till individuellt tänkande kring
det egna tecknandet


Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 8

STEGET före 

Avläsning

Övning
att avläsa material som tränats hemma
sedan förra kursmötet.

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 9

STEGET före 

PP: dagens språkliga tema

Varje kursmöte har ett språkligt tema
några PP bilder och diskussion

Syfte: att fokusera speciell del i
språkutveckling


Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 10

STEGET före 

Scen

Kartläggning
av vilka ord, fraser och satser
man vanligtvis använder i vanliga situationer

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 11

STEGET före 

Övning

Övning
av "scenens" ord, fraser och satser
och
ramsor, sånger och böcker

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 12

Hemuppgift

Beslut

om vad som ska övas hemma
inför nästa kursmöte

Kursmöte 1 **STEGET** före 



Om tecken

Om metoden TAKK


STEGET före 

Tal och tecken - språkliga redskap

Mindre delar bygger upp ordet

Tecknade ord	Talade ord
• Placering	• Vokaler
• Rörelse	• Konsonanter
• Handform	• Betoning
• En-två händer	• Intonation

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 2

STEGET före 

Olika kanaler

TAL <i>Talorgan</i> <i>Örat</i>	TECKEN <i>Händer</i> <i>Ögat</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Allt flyter i en enda ström – inga gränser • Information bärs av ljudvåg 	<ul style="list-style-type: none"> • Det finns gränser mellan orden • Tidsmässig och rumslig utbredning • Mer konkret – man kan se, ta på, och känna

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 3

Tecken dämpar tempot

- Den ovane tecknar sakta
- Då blir också talets hastighet långsam
- Bra för den som lyssnar långsamt

bra vid kommunikation och inläring

Tecknens betydelse kan gissas



Det tidiga ordförrådets tecken är oftare

konkreta = avbildande = lätta att
associera till det de betyder

än motsvarande talade ord

bra vid kommunikation och inläring

Figur - bakgrund



Ja,

TITTA

det


är



LAMPAN

!

bra vid kommunikation och inläring

STEGET före 

Överflödsinformation

Samma information i flera kanaler

Bra för att öka förståelsen
och
förståeligheten

bra vid kommunikation och inläring

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 7

STEGET före 

Göra tillsammans

**Med tecken
kan vi hjälpa barnet**

att
i sin egen kropp erfara
och minnas rörelsen i ordet



bra vid inläring

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 8

STEGET före 

Metoden TAKK

Tecken som **A**lternativ
och
Kompletterande **K**ommunikation
till talet

*Nyckelord i satsen tecknas och fogas in i talspråkets grammatik.
Man talar och tecknar samtidigt.*


Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 9

STEGET före 

Metoden TAKK

Används i Steget före 2
som
Stöd i kommunikation
&
Pedagogiskt verktyg vid inläring

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 10

STEGET före 

Vad krävs det för att lyckas?

- Utvecklande teckenmiljöer
- Många samtalspartners
- Medvetenhet - insikt
- Positiva attityder

Hur ska man skapa en utvecklande teckenmiljö?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 11

STEGET före 


Vad krävs för att det ska bli bra för den vuxne?

Släng prestigen



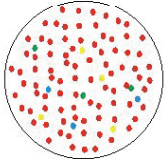
Det är inte fråga om prestation utan kommunikation

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 12

STEGET före 

Tecken

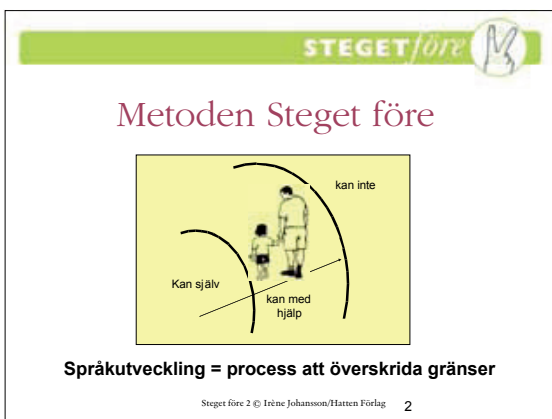
Inkluderande eller exkluderande?




Vad krävs för inklusion?

Steg 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 13



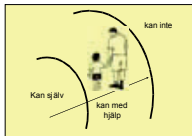




STEGET/före 

Den vuxne som filter

Förtydligar, lägger till rätta, tolkar information mellan barnet och omvärlden



Hjälper barnet att **förstå** och att **bli förstådd**

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 4

STEGET/före 

Den vuxne som ledsagare

Att göra tillsammans förbereder självständig handling



Metoder **Hand-över-hand** åskådarroll

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 5

STEGET/före 

Den vuxne som energigivare

Uppmuntra, stödja & visa respektfullt bemötande



För att stärka barnets motivation att **lära mer**
Att hjälpa att **lära sig själv**

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 6

STEGET före 

Vuxna övar sig att

Samtala med barnet



Uppmärksamma **betydelser**
snarare än uttryckens form
Ge återkoppling "som om"
*för att skapa
meningsfulla sammanhang*

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 7

STEGET före 

Vuxna övar sig att

"gå till barnet självt"



förkunskaper
delaktighet
förmåga att visa
delaktigheten
respekt

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 8

STEGET före 

Vuxna övar sig att bli

medvetna om & kompetenta att

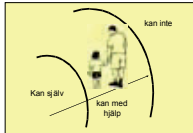


kommunicera med barnet
på en språklig nivå strax
ovanför barnets egen
*för att visa vart
barnet är på väg*

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 9

Stor diskussionsfråga

Hur tar man reda på vad barnet kan själv?



Förståelse – kunskaper om egen produktion – uttal

Hur ska man undvika att underskatta barnet?

Metoden Steget före

En personlig resa för den vuxne

rädsla, tafatthet - glädje, stolthet
upplevd inkompetens - kompetens
teckna enstaka tillfälle - alla situationer

Att ta ansvar för sitt eget tecknande

Kursmöte 1 **STEGET** före 



Om barnet

STEGET före 

Längtan efter delaktighet

Båda vill ha samspel & förstå varandra



Hur ska alla viktiga vuxna bli tecknande?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 2

STEGET före 

Barnet som vetenskapsman

Barnet prövar och testar betydelser och uttal



Barnet skapar sin mening

Hur ska vi bemöta barnet i detta avseende?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 3

STEGET före 

Barnet är socialt

Sociala sammanhang byggs upp genom kommunikation



Språket = ett socialt kitt som öppnar eller stänger dörrar

Hur ska vi göra så att tecknen inte exkluderar?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 4

STEGET före 

Barnet har en avsikt

barnet vill något med sin kommunikation



Hur ska vi göra så att barnet blir förstått?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 5

STEGET före 

Barnet som problemlösare

Söker sina egna lösningar till problem – också kommunikativa



Undvik rätt – fel

Hur ska vi avdramatisera tecknandet för båda parter?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 6

STEGET före 

Barnet lär sig själv

Vi andra kan lägga tillrätta & vara modeller



Hur ska vuxna förstå betydelsen av att vara modell i vardagen?

Hur kan vi stödja barnet att driva på sin egen utveckling?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 7

STEGET före 

Hur lär sig barnet?

Ritualer



Samma ord, samma fras, samma sats används alltid i en bestämd situation

Hur ökar vi förståelsen för ritualens kraft?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 8

STEGET före 

Hur lär sig barnet?

som åskådare



Barnet deltar inte i samtalet & den vuxne anpassar sig inte till barnet

Hur ska vi öka förståelsen att vuxna ska teckna till varandra också?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 9

STEGET före 

Hur lär sig barnet?

Genom andras modeller



Vuxna tecknar det som barnet är-på-väg att lära sig
Andra barn tecknar och skapar miljön

Hur ska vi öka förståelsen att också andra barn ska teckna?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 10

STEGET före 

Barnet är din samtalspartner

VÄNTA – ge tid

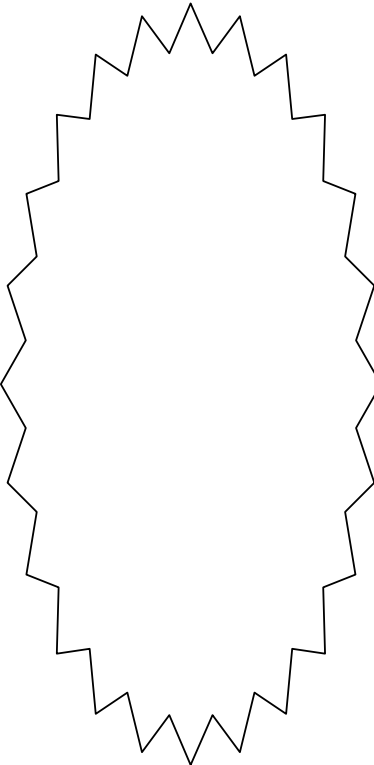


- Låt barnet börja
- Ge barnet tid att svara
- Gissa/övertolka det barnet uttrycker

Hur ska vi öka medvetenheten om detta?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 11

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Hemuppgift

HattenOnline är kursens viktigaste hjälpmedel. Där finns begrepp som visas med text, bild och tecken. Begreppen är ordnade i olika kategorier.

Välj så många tecken som möjligt ur kategorierna MAT/DRYCK, FRUKT/GRÖNSAKER, HEMMA – *Kök* och JAG GÖR... *i köket*.

Anteckna sen de tecken du tränat i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

KURSMÖTE

2

– med fokus på ordförrådet

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om det tidiga ordförrådet.
- ✓ Insikt om ettordssatsen.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna flest möjliga ord ur kategorierna LEKA/HOBBY – *Lekar*, JAG GÖR... – *leker*, NATUR/UTE – *Väder*



TID	SCHEMA
	REFLEKTION <i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i>
	AVLÄSNING <i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i>
	PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA <i>Samtalsämne: Det tidiga ordförrådet</i>
	VALFRI SCEN <i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: Sandlådan</i>
	ÖVNING <i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i>
	TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR <i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i>
	HEMUPPGIFT <i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord ur kategorierna LEKA/HOBBY – <i>Lekar</i>, JAG GÖR... – <i>leker</i>, NATUR/UTE – <i>Väder</i> på <i>HattenOnline</i></i>

Reflektion

Ägna några minuter åt att tänka igenom frågorna på denna sida. Skriv ned dina tankar och spara dem. De kommer till nytta längre fram.

Hur har ditt tecknande fungerat i vardagen sedan sist? Vad har fungerat bra?
Varför har det fungerat bra?



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!
Spara dina anteckningar eftersom de kommer att vara nyttiga längre fram i kursen.

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER

Kursmöte 2 **STEGET** före 

På-väg-mot
det första ordförrådet



STEGET före 

De första 50 orden
så här kan det se ut



antal ord

tid

ordexplosion

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag

STEGET före 


Under en period ökar inte antalet aktiva ord
En period av frustration för de vuxna



Barnet testar ordens nytthet och ökar sitt passiva ordförråd

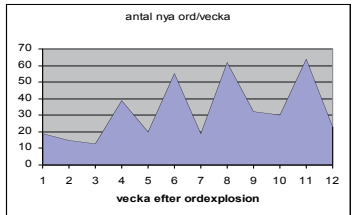
Hur ska vi öka medvetenheten om att ordförrådet ändå utvecklas?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 3

STEGET *före* 

Vid ordexplosionen

ca 45 aktiva ord, 160 passiva ord



antal nya ord/vecka

vecka efter ordexplosion

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 4

STEGET *före* 

Första orden

– inte avgränsad betydelse

plats

objekt

handling




känsla

person

Successivt frigörs ordet från belbeten och börjar betyda bara bil

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 5

STEGET *före* 

Första talade och tecknade orden

Svåra att förstå

Ett uttryck kan ha flera betydelser
 En betydelse kan uttryckas på flera sätt
 Dessutom är uttalet inte stabilt

Hur ska vi ta reda på tecknens betydelse?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 6

Vilka ord behöver barnet?

- Ord för speciella personer, saker, platser
 - Ord för handlingar *tex bada*
 - Sociala ord *tex tack, hej*
 - Modifierande ord *tex stor, stark*
 - Grammatiska ord *tex borta, mer, där*

Hur ska vi ta reda på vilka ord som är nyttiga?

Med ord blir uttrycket mer specifikt

Orden pekar ut vad, vem, hur, var

- Bestämma samtalsämne
- Tydligare språkliga handlingar

*tex hälsa begära benämna bestämma
ge (svar, information...) protestera hävda sig*

Barnet är din samtalspartner

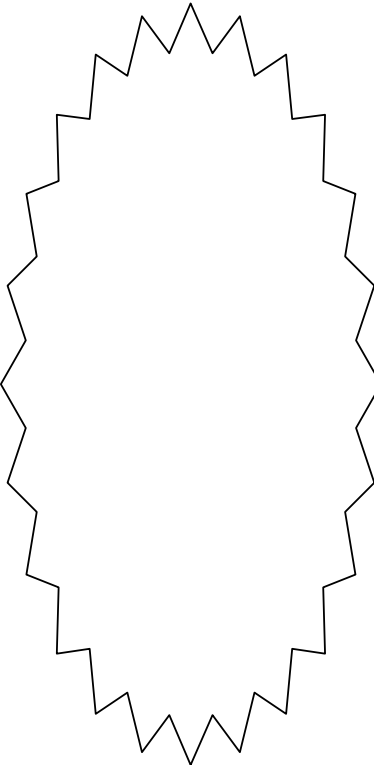
VÄNTA – ge tid



- Låt barnet börja
- Ge barnet tid att svara
- Gissa/övertolka det barnet uttrycker

*Hur ska vi öka
medvetenheten om detta?*

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Ni väljer tillsammans vilken sång, ramsa och bok ni ska öva. Ni kan välja bara en sång eller en ramsa eller en bok. Ni kan också välja att öva samma eller olika sånger, ramsor och böcker. Men anteckna och spara anteckningarna!

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Öva tecken

Förslag: Välj så många tecken som möjligt ur kategorierna LEKA/HOBBY – *Lekar*, JAG GÖR... – *leker*, NATUR/UTE – *Väder*.

Anteckna sen och spara de tecken du tränat i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

KURSMÖTE

3

– med fokus på tidiga ordkombinationer

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om den enklaste grammatiken; $f(x)$.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna ord ur kategorierna KLÄDER/KROPPEN, JAG ÄR, JAG GÖR... – i sovrummet, HEMMA – Städa/Tvätta & Badrum samt LEKA/HOBBY – Sömnad



TID	SCHEMA
	REFLEKTION <i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i>
	AVLÄSNING <i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i>
	PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA. <i>F (x) sats</i>
	VALFRI SCEN <i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: På- och avklädning</i>
	ÖVNING <i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i>
	TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR <i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i>
	HEMUPPGIFT <i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord ur kategorierna KLÄDER/KROPPEN, JAG ÄR, JAG GÖR... – i sovrummet, HEMMA – Städa/Tvätta & Badrum samt LEKA/HOBBY – Sömnad på HattenOnline</i>

Reflektion

Beskriv en situation då du upplevde att ditt tecknande fungerade bra.



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER



F(x) sats

*Ofta kombinerar barnet ett **tecknat** och ett **talat** ord*

Barnet förstår att två ord kan kombineras
Ingen bestämd ordföljd
f(x) går lika bra som (x)f

Hur ska vi göra för att öka medvetenheten om kombinationer av tal och tecken?

Ordförrådets ena klass: f-ord

F-ord kan kombineras med många olika x-ord

där borta mer
titta ingen igen
den slut tillbaka
nej en gång till

Vad betyder f-orden? Vilka tecken väljer ni?

Ordförrådets andra klass: x-ord

x-orden pekar ut det specifika

Handlingar, ting, personer, platser,
egenskaper och annat som senare
kommer att kallas substantiv,
verb och adjektiv.

Hur vet man vilka x-ord som barnet behöver?

Förutsättningar för f(x) sats

*Barnet förstår att objekten inte är beroende
av att man ser, hör eller känner på dem
utan att de har en egen existens*

Genom viljan att peka ut och kommentera
objekt, djur, personer och handlingar
driver barnets sin egen utveckling av f(x)sats

*Hur kan man hjälpa barnet att förstå
att objekten har egen existens?*

Enkel lek att träna f(x) sats



- Titta fågel (fågel där)
- Fågel borta
- Mer fågel (fågel tillbaka)

Varför är det bra kunna $f(x)$ sats?

Därför att det är intressant för barnet att tala om

Tingens närvaro där kaka
" frånvaro kaka slut
" återkomst en till kaka

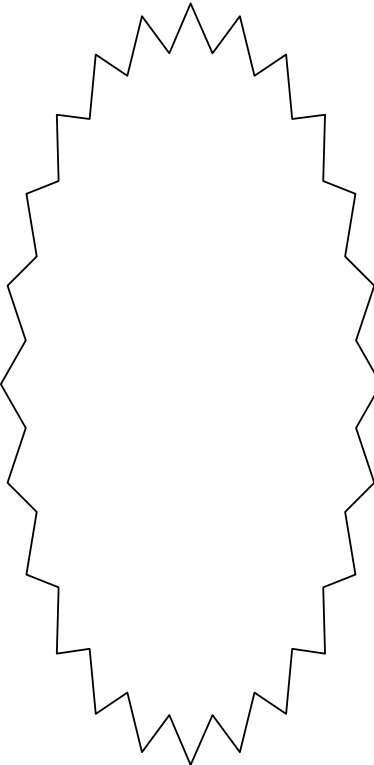
Tecken som pedagogiskt verktyg

Vuxna är medvetna modeller



Visa barnet
tvåordssatsen $f(x)$
Teckna **hand-över-hand**
med barnet

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Öva tecken

Förslag: Välj så många tecken som möjligt ur kategorierna KLÄDER/KROPPEN, JAG ÄR, JAG GÖR... – *i sovrummet*, HEMMA – *Städa/Tvätta & Badrum* samt LEKA/HOBBY – *Sömnad*.

Anteckna sen och spara de tecken du tränat i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

KURSMÖTE

4

– med fokus på satser där handlingen är det centrala

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om sats där handlingen är det centrala.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna flest möjliga ord ur kategorierna FÖRSKOLA/SKOLA, FÄRG/FORM, SIFFROR/BOKSTÄVER, JAG GÖR... – *kommunicerar*, LEKA/HOBBY – MUSIK, ÅRET – *Dagen & Månad & Årstid*



TID	SCHEMA
	REFLEKTION <i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i>
	AVLÄSNING <i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i>
	PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA. <i>Satser där handlingen är det centrala.</i>
	VALFRI SCEN <i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: Samling</i>
	ÖVNING <i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i>
	TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR <i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i>
	HEMUPPGIFT <i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord ur kategorierna FÖRSKOLA/SKOLA, FÄRG/FORM, SIFFROR/BOKSTÄVER, JAG GÖR... – kommunicerar, LEKA/HOBBY – MUSIK, ÅRET – Dagen & Månad & Årstid på HattenOnline</i>

Reflektion

Hur känns det då du tecknar?



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

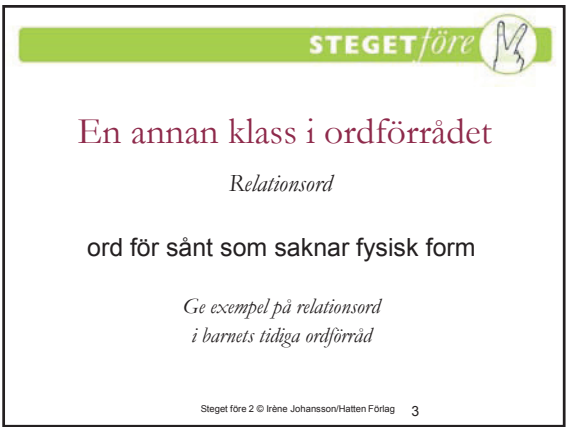
Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER







Man är, man gör, det sker

*Det behövs många sådana ord
som kallas verb*

sitta ligga stå sova
gå springa hoppa somna

Hur ska insikten om handlingsordens betydelse ökas?

Hur ska vi öva de tecknade handlingsorden?

Förutsättningar för denna typ av sats

*Barnet har en viss förståelse för
orsak-verkan förhållanden*

Insikt om att någon/något kan vara
upphov till en handling och att en handling
kan leda till en effekt av något slag

Vad betyder detta? Översätt till egna ord

Några exempel

sova	det är aktiviteten sova
docka sova	dockan är den som sover
sova säng	sängen blir påverkad
ge docka	dockan blir påverkad
inte sova	protest mot handlingen

Varför är det bra att kunna denna typ av sats?

Därför att det är intressant för barnet att tala om

Hur en handling är
Vem som orsakar handlingen
Vad handlingen leder till

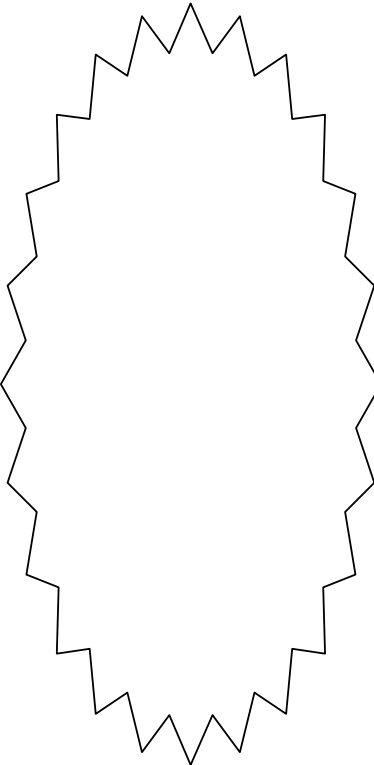
Tecken som pedagogiskt verktyg

Vuxna är medvetna modeller



Visa barnet
tvåordssatsen
Teckna **hand-över-hand**
med barnet

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Lär in så många tecken som möjligt ur kategorierna FÖRSKOLA/SKOLA, FÄRG/
FORM, SIFFROR/BOKSTÄVER, JAG GÖR... – *kommunicerar*, LEKA/HOBBY – *Musik*,
ÅRET – *Dagen & Månad & Årstid*.

Anteckna sen och spara de tecken du tränat i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

Hemuppgift

Öva sen att teckna tvåordssatser där handlingen är det centrala. Skriv in ord i de två kolumnerna och bilda så många kombinationer du kan komma på.

DEN SOM ÄR UPPHOV TILL HANDLINGEN PRÖVA TECKEN FÖR PERSONER OCH DJUR	HANDLINGEN PRÖVA SÅ MÅNGA VERB SOM MÖJLIGT
HANDLINGEN PRÖVA SÅ MÅNGA VERB SOM MÖJLIGT	DEN/DET SOM BLIR PÅVERKAD AV HANDLINGEN PRÖVA SÅ MÅNGA "TING" SOM MÖJLIGT

KURSMÖTE

5

– med fokus på satser där platsen är det centrala

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om satser där platsen är det centrala.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna flest möjliga ord ur kategorierna ÅRET – *Högtider*, JAG GÖR... – *visar känslor*, JAG ÄR samt PERSONER/FIGURER



TID	SCHEMA
	REFLEKTION <i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i>
	AVLÄSNING <i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i>
	PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA. <i>Satser där platsen är det centrala.</i>
	VALFRI SCEN <i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: Kalas</i>
	ÖVNING <i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i>
	TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR <i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i>
	HEMUPPGIFT <i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord ur kategorierna ÅRET – <i>Högtider</i>, JAG GÖR... – <i>visar känslor</i>, JAG ÄR samt PERSONER/FIGURER på HattenOnline</i>

Reflektion

Skriv ner några argument till varför du tycker det är bra att teckna.



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER



Sats där platsen är det centrala

Ett exempel: Mamma säng

placering är det centrala
tex i/på sängen
och


riktningen är det centrala
tex till/från sängen

Förutsättningar för denna typ av sats

Barnet har ett speciellt intresse för rörelse

Barnet har en period av intensivt utforskande
både av sin egen kropps möjligheter
och effekter av rörelse i allmänhet

Kan man hjälpa barn till erfarenheter av rörelse?

STEGET före 

En klass i ordförrådet; substantiviska ord

Det finns två undergrupper

- Sådana som **har egen rörelse**
- Sådana som **saknar egen rörelse**

Ge exempel på ord i de två undergrupperna!

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 4

STEGET före 

Några ord och en regel ger många satser

*Regeln; den/det som är **upphov till det som sker** står först*

Substant. ord	Substant.ord
Pappa	Säng
Nalle	Bord
Doktor	Bil
Mamma	Knä
Hund	Lampa

Hur många satser blir det av dessa ord?

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 5

STEGET före 

Varför är det bra att kunna denna typ av sats?

Därför att det är intressant för barnet att tala om

**placeringar
och
riktningar för förflyttning**

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 6

Tecken som pedagogiskt verktyg

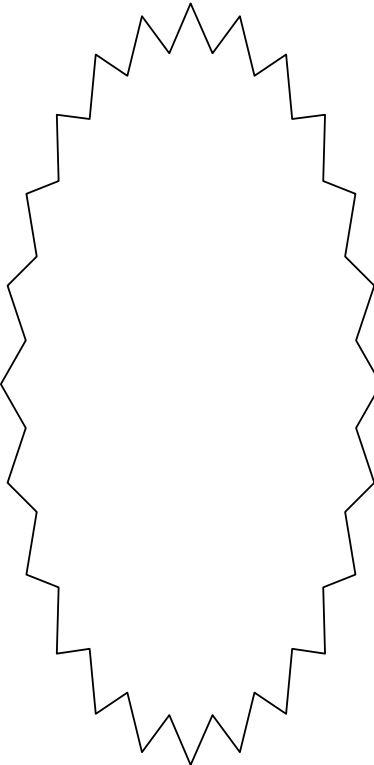
Vuxna är medvetna modeller



Visa barnet
tvåordssatsen
Teckna **hand-över-hand**
med barnet

Steget före 2 © Iréne Johansson/Hatten Förlag 7

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Öva tecken

Förslag: Välj så många tecken som möjligt ur kategorierna ÅRET – *Högtider*, JAG GÖR... *visar känslor*, JAG ÄR samt PERSONER/FIGURER.

Anteckna de nya tecken du lärt i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

Hemuppgift

Öva sen att teckna tvåordssatser där platsen är det centrala. Skriv in ord i de två kolumnerna och bilda så många kombinationer du kan komma på.

<p>DEN SOM ÄR UPPHOV TILL HANDLINGEN PRÖVA SÅ MÅNGA SUBSTANTIV SOM MÖJLIGT</p>	<p>PLATSEN DÄR HANDLINGEN ÄGER RUM ELLER DIT HANDLINGEN RIKTAR SIG PRÖVA SUBSTANTIV OCH ADVERB</p>
<p>HANDLINGSORD PRÖVA SÅ MÅNGA VERB SOM MÖJLIGT</p>	<p>PLATSEN DÄR HANDLINGEN ÄGER RUM ELLER DIT HANDLINGEN RIKTAR SIG PRÖVA SUBSTANTIV OCH ADVERB</p>

– med fokus på satser där tillstånd är det centrala

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om satser där tillståndet är det centrala.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna flest möjliga ord ur kategorierna DJUR, JAG GÖR... – pysslar, LEKA/HOBBY – Pyssel, NATUR/UTE



TID	SCHEMA
	<p>REFLEKTION</p> <p><i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i></p>
	<p>AVLÄSNING</p> <p><i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i></p>
	<p>PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA.</p> <p><i>Satser där tillstånd är det centrala.</i></p>
	<p>VALFRI SCEN</p> <p><i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: Pyssel</i></p>
	<p>ÖVNING</p> <p><i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i></p>
	<p>TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR</p> <p><i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i></p>
	<p>HEMUPPGIFT</p> <p><i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord ur kategorierna DJUR, JAG GÖR... – pysslar, LEKA/HOBBY – Pyssel, NATUR/UTE – på HattenOnline</i></p>

Reflektion

I vilka situationer har du haft störst nytta av tecknandet?



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER



Sats där tillstånd är det centrala

Ett exempel: Mamma sko

Det är mamma som **äger** skon
Skon är det som **ägs**

*Ge fler exempel på denna typ av sats
i barnets tidiga grammatik*

Några ord och en regel ger många satser

Regeln; *den/det som äger* står först

Substant. ord	Substant.ord
Pappa	Tidning
Nalle	Klocka
Doktor	Bil
Mamma	Mössa
Hund	Öra

Hur många satser blir det av dessa ord?

Sats där tillhörighet är det centrala

Ett exempel: stor bil

Det är bilen som har en egenskap
Egenskapen är **stor**

*Ge fler exempel på denna typ av sats
i barnets tidiga grammatik*

Några ord och en regel ger många satser

Det behövs ord ur två klasser

Relationsord	Substant.ord
Stor	Cykel
Liten	Blomma
Arg	Hund
Snäll	Katt

Hur många satser blir det av dessa ord?

Förutsättningar för denna typ av sats

barnet har insett att det finns tillhörigheter

yttre tillhörighet – ägande
inre tillhörighet – egenskap

*Kan man hjälpa barn till
erfarenheter av tillhörighet?*

Varför är det bra kunna denna typ av sats?

Därför att det är intressant för barnet att tala om

**Ägande
och
egenskaper**

*Hur kan vi stimulera barnet att
använda denna typ av sats?*

Tecken som pedagogiskt verktyg

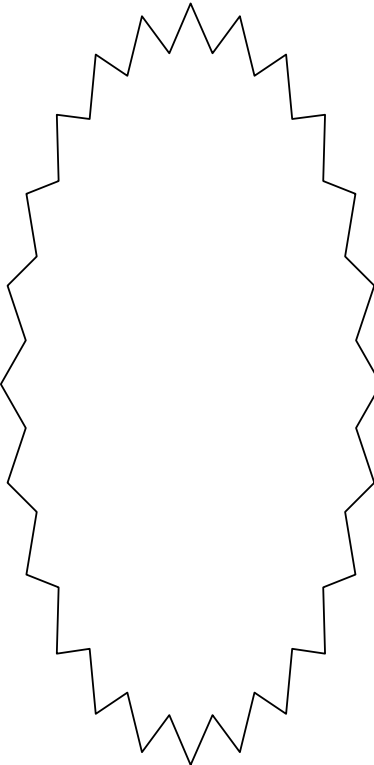
Vuxna är medvetna modeller



Visa barnet
tvåordssatsen

Teckna **hand-över-hand**
med barnet

Valfri scen


<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Öva tecken

Förslag: Välj så många tecken som möjligt ur kategorierna DJUR, JAG GÖR... – *pysslar*, LEK/HOBBY – *Pyssel*, NATUR/UTE

Anteckna de nya tecken du lärt i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

Hemuppgift

Öva sen att teckna tvåordssatser där tillstånd är det centrala. Skriv in ord i de två kolumnerna och bilda så många kombinationer du kan komma på.

DEN SOM ÄR ÄGARE PRÖVA SÅ MÅNGA SUBSTANTIV SOM MÖJLIGT	DET SOM ÄGS PRÖVA SÅ MÅNGA SUBSTANTIV SOM MÖJLIGT
EN EGENSKAP PRÖVA ALLA ADJEKTIV DU LÄRT DIG	DEN/DET SOM TILLSKRIVS EN EGENSKAP PRÖVA SÅ MÅNGA SUBSTANTIV SOM MÖJLIGT

KURSMÖTE

7

– med fokus på treordssats

TID: 3 TIMMAR

Syftet är att du ska få:

- ✓ Insikt om enkel treordssats i den tidiga grammatiken.
- ✓ Färdighet att avläsa enstaka tecken, tecknade fraser och satser.
- ✓ Färdighet att teckna begrepp, fraser och satser hörande till vald scen.
- ✓ Färdighet att teckna valda ramsor, sånger, böcker.
- ✓ Färdighet att teckna flest möjliga ord ur alla kategorier
Öva de begrepp som hittills inte övats.

TID	SCHEMA
	REFLEKTION <i>Du använder några minuter till att tänka kring ditt eget tecknande.</i>
	AVLÄSNING <i>Du tränar att känna igen och förstå tecken som någon annan gör. Det ska vara tyst tecknande.</i>
	PP: INLEDNING TILL DAGENS TEMA. <i>Treordssatsen</i>
	VALFRI SCEN <i>I smågrupper ska ni diskutera hur ni brukar säga. Förslag på scen: Helg</i>
	ÖVNING <i>Du ska öva tecken för de begrepp, fraser och satser som hör till den scen ni valde.</i>
	TECKENSÅNG OCH BARNRAMSOR <i>Ni väljer en sång, ramsa eller bok och övar tecken.</i>
	HEMUPPGIFT <i>Ni bestämmer tillsammans vad ni ska öva till nästa kursmöte. Förslag: ord som inte övats ur alla kategorier</i>

Reflektion

Vilket är det bästa sättet för dig att lära tecken?



Vad hoppas du att lära dig mer om under detta kursmöte?



Avläsning

Bilda grupper om två-tre personer. En person tecknar tyst ett ord, en fras eller en sats av det som övats sedan förra mötet. Övriga gruppdeltagare säger orden/fraserna/satserna.

Så går turen vidare till nästa person som väljer andra ord, fraser eller satser. Fortsätt att gå gruppen runt på detta vis under ca 20 minuter. Om det tar slut på orden, fraserna eller satserna – repetera. Håll högt tempo och koncentration i övningen.

Anteckna de ord eller fraser som du INTE känner igen och träna dem senare!

DESSA ORD BEHÖVER JAG TRÄNA MER	DESSA FRASER BEHÖVER JAG TRÄNA MER



På-väg-mot treordssats

Ett exempel; Treordssats

Regeln: ■ ▲ ●

- den/det som ger upphov till en handling står före
- ▲ handlingen som står före
- den /det som påverkas av handlingen

Ge exempel på satser som följer denna regel i barnets tidiga grammatik

Förutsättningar för 3-ordssatsen

*genom erfarenheter av 2-ordssatser
vet barnet något viktigt om*

- ordens funktioner
- ordföljd
- viktiga betydelserektioner

*Hur viktigt är det att se andra teckna 3-ordssatser
för barnet som kanske är på f(x) nivå?*

Hur kommer barnet på 3-ordssatsen?

Ett förenklat exempel

Docka sova

sova säng

docka sova säng

Hur kan man tydliggöra detta?

Ett annat exempel

Ge Klara bilen

Handlingen är **att ge**. Den som är upphov till handlingen är *underförstådd (=du)*.

Det som påverkas direkt av handlingen är *bilen*.

Den som tar emot effekten av handlingen är *Klara*.

Två regler och några ord ger många satser

substantiv	verb	substantiv
mamma	ge	banan
Klara	få	bil
gris	ta	säng
Nalle	äta	lampa

Hur många satser blir det av dessa ord?

Varför är det bra att kunna denna typ av sats?

*Barnet kan nyansera och precisera sig bättre
tex vid val av*

Samtalsämne

Språklig handling

tex hälsa begära benämna bestämma
ge protestera hävda-sig kommentera vägra

Hur kan vi stimulera barnet att använda 3-ordssats?

Tecken som pedagogiskt verktyg

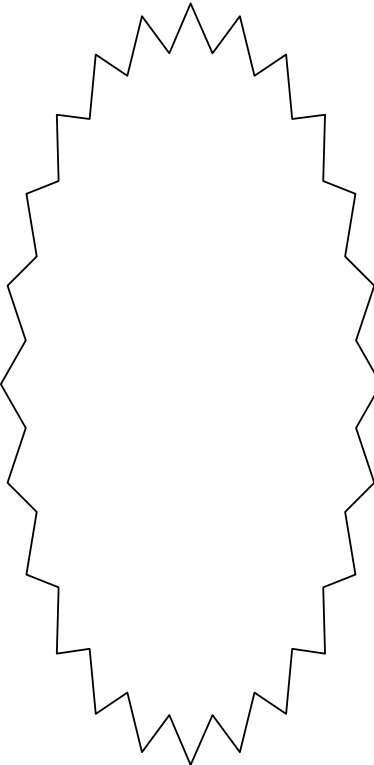
Vuxna är medvetna modeller



Visa barnet
treordssatsen

Teckna **hand-över-hand**
med barnet

Valfri scen

<p>Nyckelbegrepp – substantiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger jag till barnen</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Nyckelbegrepp – verb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Nyckelbegrepp – adjektiv</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p>Nyckelbegrepp – adverb</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Dessa sånger brukar vi sjunga</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Så här säger barnen till varandra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Dessa ramsor/språklekar brukar vi göra</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Teckensång och barnramsor

Denna sång ska jag öva hemma:



Denna ramsa ska jag öva hemma:



Denna bok ska jag öva hemma:



Hemuppgift

Öva tecken

Förslag: Öva de ord som du hittills inte lärt dig.

Anteckna de nya tecken du lärt i följande tabell:

SUBSTANTIV ORD FÖR PERSONER, FÖREMÅL, PLATSER	VERB ORD FÖR HANDLINGAR OCH SKEENDEN	ADJEKTIV ORD FÖR EGENSKAPER	ADVERB ORD FÖR SÄTT, RUM, TID, MÄNGD, ORSAK	ANDRA ORD

Hemuppgift

Öva sen att bilda två vanliga treordssatser systematiskt och med högt tempo. Dina händer behöver mängdträning. Ta hjälp av nedanstående tabell.

Börja med att skriva in ord i de tre kolumnerna. Det kan vara både nyinlärda tecken och tecken du lärt tidigare. Gör sen kombinationer mellan orden i de tre kolumnerna. Det mest systematiska vore att kombinera första ordet i första kolumnen med alla ord i andra och tredje kolumnen. Sen på samma sätt med andra ordet samt att denna princip skulle gälla för samtliga ord i de tre kolumnerna. En del av dessa kombinationer blir säkert tokiga, men det är bara skoj, i varje fall om barnet är med och leker med språket på detta sätt. Och det blir mängdträning!

DEN SOM ÄR UPPHOV TILL HANDLINGEN	HANDLINGEN	DEN/DET SOM BLIR PÅVERKAD AV HANDLINGEN
Mamma	ger	bollen
HANDLINGEN	DEN/DET SOM BLIR PÅVERKAD AV HANDLINGEN (EFFEKTEN)	DEN SOM ÄR MOTTAGARE AV HANDLINGENS EFFEKTER
Ge	mamma	bollen

Avslutning på teckenkursen Steget före 2.

TID: 5 TIMMAR

Kursmötet ska ge dig möjligheter att redovisa och reflektera kring vad du lärt. Dessutom ska en handlingsplan för att skapa utvecklande tecken- och kommunikativ miljö göras.

TID	SCHEMA
	<p>MÅLSÄTTNINGEN 1000 NYA TECKEN <i>Du ser tillbaka i din portfolio och gör en uppskattning. Diskutera användbarheten av olika tecken.</i></p>
	<p>"SCENER" <i>Ni delas på mindre grupper. Grupperna spelar upp de olika scenerna med de repliker de själva valt.</i></p>
	<p>SÅNGER MED TECKEN <i>Sjung de sånger ni övat en gång till.</i></p>
	<p>RAMSOR MED TECKEN <i>Läs de ramsor ni övat en gång till.</i></p>
	<p>BÖCKER MED TECKEN <i>Läs tyst för varandra de böcker ni valt. Klarar alla avläsningen?</i></p>
	<p>HANDLINGSPLAN <i>Planering för hur det ska skapas en utvecklande teckenmiljö kring specifika barn.</i></p>

HANDLINGSPLAN

Analys – kartläggning av nuvarande situation. – Hur tecknas det idag?

Mål – vad vill ni uppnå för att förbättra teckenmiljön kring barnet?

Medel – hur ska ni uppnå de mål ni satte upp?

Vilka resurser behöver ni?

Vilka strategier behöver ni utveckla?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ansvarsfördelning

Vem ska ha ansvar för vad?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur ska ni utvärdera er plan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Några användbara webb-adresser och appar

www.hattenforlag.se

www.teckna.se

www.teknologen.se

www.spreadthesign.com

www.teckenparlor.se

www.bam-sprakteknik.se

www.sokcentrum.se

www.sprakradet.se

www.ur.se/teckensprakswebben

www.ling.su.se/tsp

www.teckenforlaget.se

www.ellasforlag.com

www.sdrf.se

www.thesauruslex.se

www.spsm.se

Appar

© 2011, Iréne Johansson och Hatten Förlag

Detta material skyddas enligt lagen om upphovsrätt.
Materialet är fritt att skriva ut från www.stegetfore.org och är fritt att använda för att genomföra kurser och aktiviteter som följer de grundläggande tankegångarna i Steget före av Iréne Johansson. Delar av innehållet får inte plockas ur materialet och återanvändas eller mångfaldigas i andra sammanhang som är frånkopplat sitt ursprung i Steget före. Citera gärna innehållet, men ange källan.